

NAGY LAJOS URALKODÁSA

AZ ÁRUTERMELÉS KIBONTAKOZÁSA, A RENDI FEJLŐDÉS KEZDETE A XIV. SZÁZADBAN

1. Gazdaság

- Károly Róbert politikájának következménye: gazdasági fejlődés
- Lakosság szám növekedése: 2 millió fő
- Ritkán lakott országrészek benépesülése – betelepítés: német bányászok – északra
- Felvidék északkeleti része: ruszinok betelepülése
- Erdély: szász és román bevándorlók
- Köv.: népesítés szerkezet átalakulása – egységes etnikai tömbök kialakulása
- Földművelés fejlődése: erdőirtások – új területek művelésbe vonása
- Új szerszámok: fordítóeke- köv.: az elvetett mag 3-4-szeresét arathatták
- Új termelési eljárások: szőlőművelés, kertkultúra

2. Társadalmi változások:

- a jogilag egységes jobbágyság kialak.
- praediumok átalakultak faluvá – a földesúr csökkentette a saját kezelésben levő földterületet
- jobbágytelek kialakulása: falubeli házhely + határbeli külsőségek: szántó, rét
- a járadék alapja a jobbágytelek
- járadékformák: robot veszt a jelentőségéből, termény- és pénzjáradék
- földesúri adó: cenzus, kilenced, munkajáradék (fuvarozás), ajándék
- állami: kapudó
- egyházi: tized (gabona és bor után)

3. Városfejlődés

- Károly Róbert támogatta a városfejlődést (ezzel egyúttal jelentős jövedelemhez juttatva a királyi kincstárt a városi kiváltságok adása fejében)
- **mezővárosok**: falvakból alakultak ki, általában egy földesúri birtokon a kereskedelmi útvonalak mentén, földművelés, állattenyésztés, a földesúrnak egy összegben adóztak, lakói zömében parasztok, szabad bíró – és esküdttválasztás joga, de a földesúr beleszólhatott az igazságszolgáltatásba. Földesúri fennhatóság alá tartoztak
- Késmárk, Magyaróvár, Kecskemét
- **szabad királyi városok**: teljes egészében uralkodói fennhatóság alá tartoztak,
- privilégiumaik: fal, önkormányzat, csak a királynak fizettek adót, bíró-, tanács- és plébánosválasztás joga, vámmentesség, vásártartás és árumegállító jog, néha pallosjog, kocsmáztatás, húskimérés, örletés és péküzlet, saját véderő, céhek
- Kassa, Bártfa, Eperjes, Pozsony, Sopron, és Buda, Nagyszombat
- A szabad királyi városoknak a XIV. század során több csoportja alakult ki:
- **a tárnokszéki városok**: élén a tárnokmester (pénzügyi vezető) állt
- a legtekintélyesebb városok, ők rendelkeztek a legtöbb privilégiummal
- Kassa, Bártfa, Eperjes, Nagyszombat, Pozsony, Sopron, és Buda
- **személynői városok** - legfőbb joghatósága a személynök
- Lőcse, Kiszeben, Esztergom
- **a bányavárosok**
- Kőrmöcbánya, Selmechánya és Besztercebánya
- CÉHEK: a XIV. század 2. felétől, a kézművesség fejlődésével terjednek el a céhek.

4. Nagy Lajos uralkodása (1342-82)

- hódító háborúk: nápolyi trón megszerzése
- litvánok, bogumil eretnekek ellen
- Havasalföld, Moldva: magyar hűbéressé tette
- 1375-ben ütköztek meg először magyar csapatok az akkor havasalföldi szövetségesként harcoló oszmánokkal
- Dalmácia és Horvátország megszerzése Velencétől (Raguza, Zára, Spalato)
- 1370. Lengyel-magyar perszonálunió
- lovagkirály: 1367. Pécs –egyetem alapítása, művészeteket pártfogolta
- három tenger: Adria, Fekete, Balti

5. A háborúk következményei

- az új nagybirtokosi réteg tovább növelte a vagyonát és a hatalmát
- háborúk: nemesi bandériumok szerepe megnőtt
- háborúk másik köv.: állam és földesurak is növelik az adókat (fedezet) – kilenced elterjedése – főleg a kisebb vagyonú nemesek szedették be
- köv.: vándormozgalom – a nagybirtokosoknak kedvez
- köv.: ellentét a bárók és a közenemesek között – a nemesség szervezkedése, renddé alakulása meggyorsul
- köznemesség: a megyékben megerősödött
- 1351. Aranybulla megújítása
- ősiség, háramlási jog, kilenced, egy- és ugyanazon szabadság elve: adómentesség, törvényes ítélet nélkül nem fogatható el, háza sérthetetlen, csak az ország védelmére köteles hadra kelni